

The Post-Verbal Position of Non-Core Clause Elements in Persian

Hussein Piri

PhD in Linguistics, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran

Mohammad
Dabirmoghaddam*

Professor of Linguistics, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran

Vida Shaghghi

Professor of Linguistics, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran

Mojtaba Monshizadeh

Professor of Ancient Iranian Languages,
Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Abstract

Persian is a verb-final language; that is, its basic unmarked word order is SOV. Clauses in Persian, like other languages, have both the core-elements and non-core elements. The lack of the non-core elements or adjuncts in a clause does not make it ungrammatical but a speaker or writer uses these elements to express his/her intentions. This study aims to investigate the post-verbal position of the non-core elements and the contributing factors in taking pre- and post-verbal positions of these elements in colloquial Persian in the selected Persian corpus including *Sweet Jam*, *Da*, *Things Left Unsaid* and *Urn*. To this end, 893 leftward scrambled clauses out of 9105 clauses were studied. The

---

* Corresponding Author: dabirmoghaddam@atu.ac.ir

How to Cite: Piri, H., Dabirmoghaddam, M., Shaghghi, V., & Monshizadeh, M. (2025). The Post-Verbal Position of Non-Core Clause Elements in Persian. *Language Science Studies*, 12(22), 9-38. doi: [10.22054/ls.2020.49224.1301](https://doi.org/10.22054/ls.2020.49224.1301).

results of this study show that only the non-core elements of location and destination take the post-verbal position, which is mainly the position of given information and non-focused part of a clause in the corpus. Moreover, the omission of preposition is the characteristic of the post verbal position. There are also contributing factors so that non-core elements do not take the pre- and post-verbal positions accidentally. In addition, the core elements of a clause do not take the post verbal position.

1. Introduction

The present study investigates the post-verbal position of non-core clause elements in colloquial Persian. The unmarked order of core elements in Persian is Subject–Object–Verb. In addition to core elements, clauses may contain non-core elements or adjuncts, whose absence does not render the clause ungrammatical; however, speakers employ them when necessary to express communicative intentions. Persian also exhibits a syntactic phenomenon known as scrambling, whereby sentence constituents, along with their case markers, are moved. This phenomenon manifests in different forms and may shift elements either rightward or leftward, depending on the directionality of Persian orthography. Importantly, such movement is syntactically optional, and its motivation is primarily discourse-driven (Rasekh-Mahand, 2003: 113). This article focuses on leftward movement, specifically the post-verbal positioning of non-core elements, and the factors governing such ordering. In this study, “leftward scrambling” refers exclusively to the movement of elements into the post-verbal position. The research questions addressed are: (i) which non-core elements undergo leftward scrambling in colloquial Persian? (ii) what is their information-structural status in the post-verbal position? and (iii) what factors determine the ordering of non-core elements before and after the verb?

2. Literature Review

Research on postposing in Persian includes works by Frommer (1981), Rasekh-Mahand & Mousavi (2007), Roberts (2009), and Rasekh-Mahand & Ghiasvand (2013). Frommer (1981: 144) argues that the postposed position is non-emphatic, i.e., it is associated with given information. He also notes the deletion of prepositions in post-verbal contexts. Rasekh-Mahand & Mousavi (2007: 16) emphasize the interaction of prosody and discourse, concluding that postposed elements do not receive sentence-level emphasis. Roberts (2009: 126) examines the post-verbal position of clause elements, focusing on alternations in the movement of prepositional phrases of destination. They argue that when the event is central, this prepositional phrase is postposed, advancing the narrative line; when the phrase remains in its unmarked position, the described events are not central to the discourse. Rasekh-Mahand & Ghiasvand (2013: 44) conclude that postposed elements are heavier than their unmarked counterparts; definiteness influences postposing; animacy shows no consistent correlation; and the more presupposed an element is, the greater its likelihood of being postposed.

3. Methodology

This study adopts a descriptive-analytical approach, with the clause as the unit of analysis. From a corpus of 9105 clauses, 893 instances were identified in which non-core elements occurred in post-verbal position. The corpus was selected for its colloquial style. Following Roberts (2009: 128), prepositional phrases of destination co-occur with motion verbs, while prepositional phrases of location accompany non-motion verbs; this framework is adopted here. The research proceeded in four stages: firstly, identification of clauses with postposed non-core elements, based on Roberts' (2009: 97) unmarked ordering of simple Persian clauses. Secondly, classification and quantification of the types of leftward-scrambled elements. Thirdly, examination of the information-structural status of the post-verbal position and finally analysis of preposition status in post-verbal position. The ordering of

non-core elements before and after the verb was also investigated, along with the factors influencing their placement.

4. Results

Within the corpus, destination and location adjuncts were the only non-core elements found in post-verbal position. Among these, destination adjuncts showed a stronger tendency than location adjuncts to occur post-verbally. The data confirm that postposing of destination and location adjuncts is characteristic of colloquial Persian. Preposition deletion was also observed as a feature of the post-verbal domain, occurring more frequently with location adjuncts than with destination adjuncts. Such deletion may reflect stylistic choices by speakers. Regarding information structure, both new and given information appeared in the post-verbal position, though the distribution indicates that this position predominantly hosts given information. The placement of adjuncts before or after the verb is not random but motivated by discourse factors, as evidenced in the corpus.

5. Conclusion

The findings suggest that Roberts' (2009: 97) account of unmarked clause ordering requires revision in colloquial Persian. In this register, two unmarked positions are available for destination and location adjuncts: pre-verbal and post-verbal. Both positions are primarily associated with given, non-emphatic information. The movement of non-core elements in either position depends on factors such as discourse context, verb type, presence or absence of emphasis, number of adjuncts in the clause, emphasis on other clause elements, clause type (imperative, interrogative, etc.), and whether the adjunct is full or reduced. These observations support the notion of an emphasis gradient: the beginning of the clause carries the highest degree of prominence, while the clause-final position is least prominent and non-emphatic.

Keywords: Persian language, non-core elements, scrambling, post verbal position, information structure.

جایگاه پسافعلی عناصر غیر اصلی بند در زبان فارسی

- سید حسین پیری دانش آموخته دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
- محمد دبیر مقدم * استاد زبان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
- ویدا شقاقی استاد زبان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
- مجتبی منشی‌زاده استاد زبان‌های باستانی ایران، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

چکیده

زبان فارسی جزو زبان‌های فعل‌پایانی است. بند در فارسی، مانند زبان‌های دیگر، علاوه بر عناصر اصلی، عناصر غیر اصلی نیز دارد که نبود آنها بند را غیر دستوری نمی‌کند. در پژوهش حاضر، سعی شده است تا وضعیت جایگاه پسافعلی عناصر غیر اصلی بند در سیاق محاوره‌ای در پیکره منتخب شامل رمان‌های «سربای شیرین»، «د»، «چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم» و «خمره» مطالعه شود و به عوامل ناظر بر قرارگیری این عناصر در جایگاه قبل و بعد از فعل پرداخته شود. به این منظور، از تعداد کل ۹۱۰۵ بند در پیکره، تعداد ۸۹۳ مورد جمع‌آوری گردید که عناصر غیر اصلی در آنها به جایگاه پسافعلی مقلوب شده بودند. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که در پیکره مطالعه شده تنها افزوده‌های مکانی و مقصد در جایگاه پسافعلی قرار گرفته‌اند و این جایگاه به طور عمده جایگاه اطلاع مفروض و غیر تأکیدی است. همچنین، حذف پیش‌افزوده و ویژگی جایگاه پسافعلی است که بیشتر همراه با افزوده مکانی مشاهده می‌شود. قرار گرفتن این افزوده‌ها قبل و بعد از فعل در پیکره اتفاقی نیست و عواملی از قبیل نوع سیاق متن، نوع فعل، وجود یا نبود تأکید، تعداد افزوده‌های موجود در بند، تأکید بر عناصر دیگر بند، نوع بند و در نهایت، نوع افزوده مقصد و مکانی بر آن ناظر است. علاوه بر این، عناصر اصلی بند در پیکره مطالعه شده در جایگاه پسافعلی قرار گرفته‌اند.

کلیدواژه‌ها: زبان فارسی، عناصر غیر اصلی بند، قلب نحوی، جایگاه پسافعلی، ساخت اطلاع

۱. مقدمه

موضوع پژوهش حاضر بررسی جایگاه پسا فعلی^۱ عناصر غیر اصلی^۲ بند^۳ در سیاق محاوره‌ای در زبان فارسی است. ترتیب بی‌نشان^۴ عناصر اصلی^۵ در زبان فارسی فاعل - مفعول - فعل است. علاوه بر عناصر اصلی، بند عناصر غیر اصلی یا افزوده^۶ هم دارد که نبود آنها موجب غیر دستوری شدن نمی‌گردد؛ ولی گویشور زبان برای بیان مقاصد خود در صورت لزوم از آنها بهره می‌برد.

زبان فارسی دارای ویژگی دیگری به نام قلب نحوی^۷ نیز هست که از طریق آن سازه‌های جمله به همراه نقش‌نمای آنها حرکت داده می‌شوند. این ویژگی انواع متفاوتی دارد و می‌تواند سازه‌ها را بر اساس جهت نگارش زبان فارسی به سمت راست^۸ یا به سمت چپ^۹ حرکت دهد. این پدیده در زبان فارسی به لحاظ نحوی اختیاری است. از این رو، انگیزه‌های کلامی را باید دلیل قلب نحوی دانست (راسخ‌مهند، ۱۳۸۲: ۱۱۳). قلب نحوی به چپ و جایگاه پسا فعلی عناصر غیر اصلی بند و همین‌طور عوامل ناظر بر این ترتیب سازه‌ها موضوع بحث در این مقاله است. منظور از قلب نحوی به چپ در این پژوهش، صرفاً حرکت سازه به جایگاه پسا فعلی است. پرسش‌های پژوهش حاضر در سیاق محاوره - ای زبان فارسی، عبارت‌اند از اینکه کدام عناصر غیر اصلی در بند دستخوش قلب نحوی به چپ می‌شوند؛ به لحاظ ساخت اطلاع^{۱۰} این عناصر در جایگاه پسا فعلی چه وضعیتی دارند و عوامل ناظر بر ترتیب عناصر غیر اصلی در جایگاه قبل و بعد از فعل کدام‌اند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. post verb position
2. non-core elements
3. clause
4. unmarked
5. core elements
6. adjuncts
7. scrambling
8. rightward
9. leftward
10. information structure

در این پژوهش افزوده‌ها به عنوان عناصر غیراصلی بند و مفعول صریح^۱ و متمم^۲ به عنوان عناصر اصلی بند در نظر گرفته می‌شوند. برای شروع بحث، نمونه‌هایی از عناصر غیراصلی مقلوب به چپ شاهد آورده می‌شود:

(الف) تو مرا t_i می‌کشانی [به] مدرسه i

(ب) مادر t_i آمد تو آشپزخانه i

در مثال‌های (۱)، افزوده مقصد^۳ که عنصری غیراصلی است، به کمک قلب نحوی از جایگاه بی‌نشان قبل از فعل به جایگاه پسافعلی منتقل شده است. همچنین، در بند (الف) پیش‌اضافه^۴ در جایگاه پسافعلی حذف گردیده، اما در بند (ب) پیش‌اضافه حذف نگردیده است. در ادامه به این مسئله بیشتر پرداخته خواهد شد.

مقاله حاضر با مبنای قرار دادن آنچه که رابرتز^۵ (۱۹۷۹: ۹۷) ترتیب بی‌نشان سازه‌ها برای گونه رسمی زبان فارسی می‌داند و همچنین، مفهوم ساخت اطلاع در دستور نقش‌گرای نظام‌مند^۶ هلیدی و متیسن^۷ (۲۰۱۴) جایگاه پسافعلی عناصر غیراصلی بند در زبان فارسی را در سیاق محاوره‌ای بررسی می‌کند. در این مقاله همچنین، موضوع طیف برجستگی^۸ مد نظر است. بدین معنی که می‌توان از ابتدا تا انتهای جمله، طیفی از ویژگی‌های برجستگی را در نظر گرفت که این طیف در ابتدای جمله در حد اعلای خود است و در انتهای جمله در پایین‌ترین حد خود قرار دارد (راسخ‌مهند، ۱۳۸۲: ۱۴۷).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

-
1. direct object
  2. complement
  3. adjunct of destination
  4. preposition
  5. Roberts, J. R.
  6. Systemic Functional Grammar (SFG)
  7. Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C.
  8. prominence

۲. پیشینه پژوهش

از مهمترین پژوهش‌های مرتبط با پژوهش حاضر می‌توان به مواردی اشاره کرد که به موضوع قلب نحوی در زبان فارسی پرداخته‌اند. این پژوهش‌ها عبارت‌اند از راسخ‌مهند (۱۳۸۲؛ ۱۳۸۵)، کریمی^۱ (2003; 1991)، براونینگ و کریمی^۲ (1994)، ماهوتیان و بیرنر^۳ (1996)، دبیرمقدم (۱۳۷۴)، رضایور (۱۳۹۲) و صادقی میانرودی و نورایی (۱۳۹۴). راسخ‌مهند (۱۳۸۲: ۱۱۳) انواع قلب نحوی در زبان فارسی را مطالعه کرده و نتیجه گرفته است که قلب نحوی در زبان فارسی به دلایل کلامی انجام می‌گیرد و دلایل نحوی خاصی مانند کسب حالت^۴ یا اصل فراقنی^۵ در آن نقش ندارند. کریمی (1991: 10) به قلب نحوی و مسئله اختیاری بودن آن می‌پردازد. او معتقد است که قلب نحوی حداقل برای عنصر تأکیدی اختیاری است. راسخ‌مهند (۱۳۸۵: ۳۱) با بررسی ارتباط بین قلب نحوی و تأکید^۶ در زبان فارسی به این نتیجه رسیده است که میان قلب نحوی و عنصر کلامی تأکید ارتباط وجود دارد. بدین ترتیب که عملکرد قلب نحوی نسبت به دو نوع تأکید موجود در زبان فارسی کاملاً متفاوت است. اگر عنصری تأکید تقابلی^۷ داشته باشد، به راحتی مقلوب می‌شود؛ اما در مورد تأکید اطلاعی^۸ این امر کاملاً برعکس است. در پژوهشی دیگر، کریمی (2003: 133) در بخشی از مقاله خود به قلب نحوی و جایگاه سوم مفعول می‌پردازد. عدم اعمال قلب نحوی بر مفعول غیر مشخص به ویژگی قلب نحوی و خصایص معنایی مفعول‌های غیر مشخص برمی‌گردد. قلب نحوی مفعول مشخص به لحاظ

1. Karimi, S.
2. Browning, M., & Karimi, E.
3. Mahootian, S., & Birner, D.
4. case
5. maximal projection principle
6. focus
7. contrastive focus
8. information focus
9. topic
10. identificational focus

کلامی، مبتدا یا تأکید هویتی است؛ اما قلب نحوی مفعول غیرمشخص زمانی صورت می‌گیرد که آن در تأکید هویتی باشد. در نتیجه، حرکت مفعول در فارسی به دلیل [کسب] حالت نیست؛ بلکه حاصل قلب نحوی است که به دلایل کلامی صورت می‌گیرد و محدودیت معنایی دلیل اعمال یا عدم اعمال قلب نحوی است. براونینگ و کریمی (1994) به قلب نحوی و جایگاه مفعول در زبان فارسی پرداخته‌اند. آنها سه نوع قلب نحوی با عنوان حرکت مفعول، قلب نحوی به ابتدای جمله و قلب نحوی دوربرد^۱ را مطرح کرده‌اند. این دو به این نتیجه رسیده‌اند که قلب نحوی در فارسی هم ویژگی‌های حرکت موضوعی^۲ و هم حرکت غیرموضوعی^۳ را دارد. ماهوتیان و بیرنر (1996: 131) به این نتیجه رسیده‌اند که گروه‌های حرف اضافه‌ای که به ابتدای جمله پیشیند^۴ شده‌اند به لحاظ گفتمان^۵ کهنه‌تر یا به کهنگی فاعل هستند و موردی یافت نکرده‌اند که گروه حرف اضافه پیشیند شده از فاعل تازه‌تر باشد.

دبیرمقدم (۱۳۷۴: ۳۸) به این جمع‌بندی رسیده است که دلایل قلب نحوی در زبان فارسی کاربردشناختی و کلامی است. نتایج پژوهش رضاپور (۱۳۹۲: ۱۱۰) که به بررسی قلب نحوی در زبان مازندرانی پرداخته، نشان می‌دهد که در زبان مازندرانی رخداد قلب نحوی به جایگاه بعد از فعل زیاد است. صادقی میانرودی و نورایی (۱۳۹۴) با بررسی قلب نحوی در اشعار سهراب سپهری به این نتیجه رسیده‌اند که قلب نحوی با تکیه جمله در ارتباط است و تغییر در ساخت اطلاع جمله باعث برهم خوردن تکیه می‌گردد. طبق این پژوهش، بیشترین جابه‌جایی متعلق به فعل و قرارگیری آن در صدر جمله است. مبتدا قرار گرفتن فعل موجب برجستگی فعل و نشانه اهمیت آن برای شاعر است.

-
1. long range scrambling
  2. A-movement
  3. A'-movement
  4. preposed
  5. discourse
  - 6.

در مورد پسایندسازی^۱ در زبان فارسی نیز، می‌توان به پژوهش‌های فرامر^۲ (1981)، راسخ‌مهند و موسوی (۱۳۸۶)، رابرتز (2009)، راسخ‌مهند و قیاسوند (۱۳۹۲) اشاره کرد. فرامر (1981: 144) معتقد است که جایگاه پسایند جایگاه غیرتأکید (یعنی جایگاه اطلاع کهنه) است. وی همچنین، به حذف پیش‌اضافه در جایگاه پسافعلی اشاره کرده است. طبق نظر راسخ‌مهند و موسوی (۱۳۸۶: ۴۹)، حوزه‌های آهنگ و کلام با یکدیگر عمل می‌کند و سازه‌های پسایندشده تأکید جمله قرار نمی‌گیرند. رابرتز (2009: 126) به جایگاه پسافعلی عناصر بند پرداخته است. آنها تناوب مشاهده‌شده در مورد جایگاه رخداد گروه حرف اضافه‌ای مقصد را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که وقتی کنش رویداد اصلی است، این گروه حرف اضافه‌ای پسایند می‌شود و خط داستان را به شیوه‌ای قابل توجه پیش می‌برد و هنگامی که این افزوده در جایگاه بی‌نشان خود قرار می‌گیرد، رویدادهای وصف‌شده رویداد اصلی نیستند. راسخ‌مهند و قیاسوند (۱۳۹۲: ۴۴) نتیجه گرفته‌اند که سازه‌های پسایندشده سنگین‌تر از سازه‌های هم‌نقش خود در جایگاه اصلی هستند؛ عامل معرفگی^۳ بر پسایندشدگی موثر است؛ در خصوص متغیر جاننداری و رابطه‌اش با پسایندسازی نظم خاصی مشاهده نشد و هر چقدر سازه از لحاظ ساخت اطلاع مفروض‌تر باشد، احتمال پسایندسازی آن بیشتر است.

۳. چارچوب نظری

مقاله حاضر ترتیب بی‌نشان سازه‌ها در بندهای ساده زبان فارسی را همسو با پژوهش رابرتز (2009: 97) به شرح زیر می‌داند:

فاعل - {افزوده} زمانی - مفعول صریح - مبدأ - {افزوده} مکانی - بهره‌ور/ مقصد - {افزوده} وسیله - فعل.

---

1. postposing
2. Frommer, P.
3. definiteness

همچنین، هلیدی و متیسن (2014) واحد مورد مطالعه خود را بند در نظر می‌گیرند و هر بند را متشکل از سه لایه معنایی می‌دانند که به آنها فرانش ۱ اطلاق می‌شود. این فرانش‌ها عبارت‌اند از فرانش متنی^۲، بینافردی^۳ و تجربی^۴. در فرانش متنی و از بُعد شنونده، ساخت اطلاع مطرح می‌شود که شامل اطلاع نو^۵ و اطلاع مفروض^۶ است. اطلاعی که از قبل در بافت و یا گفتمان باشد را اطلاع مفروض و اطلاعی که از قبل در بافت، یا گفتمان نباشد را اطلاع نو می‌گویند. برای نمونه:

(۲) زبان‌اش را درآورده بود، یک وری کجش کرده بود. دندانهایش را ti فشار می‌داد روی زبان. i.

در مثال (۲) افزوده مکانی^۷ پس‌آیند شده «روی زبان» جزو اطلاع مفروض است؛ زیرا در بافت به آن اشاره شده است، اما در مثال (۳):

(۳) جلال شیشه را گرفت و ti برد [به] دفتر. آقای مدیر گفت:
- این چیه؟
- شیشه مرباست. درش وانمی‌شود.

در مثال (۳) «دفتر» صورت کوتاه‌شده افزوده مقصد و اطلاع نو در بند است؛ زیرا در بافت^۸ یا گفتمان هیچ اشاره‌ای به آن نشده است.

-
1. metafunction
  2. textual
  3. interpersonal
  4. experiential
  5. new information
  6. given
  6. locative adjunct
  7. context

۴. روش پژوهش

روش پژوهش پیش رو از نوع توصیفی - تحلیلی و بند واحد مطالعه است. پیکره پژوهش شامل رمان‌های فارسی *مربای شیرین* (مرادی کرمانی، ۱۳۹۴)، *دا* (حسینی، ۱۳۹۴)، *چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم* (پیرزاد، ۱۳۹۴) و *خمره* (مرادی کرمانی، ۱۳۹۴) است. از تعداد کل ۹۱۰۵ بند در پیکره ۸۹۳ مورد جمع‌آوری شد که در آنها عناصر غیراصلی در جایگاه پسافعلی قرار داشتند. دلیل انتخاب این رمان‌ها نگارش آنها به سبک محاوره‌ای است. لازم است تصریح شود که طبق پژوهش رابرتز (2009: 128) با افعال حرکتی^۱، گروه حرف اضافه‌ای مقصد و با افعال غیر حرکتی^۲، گروه حرف اضافه‌ای مکانی آورده می‌شود. همین دیدگاه نیز در این پژوهش اتخاذ گردیده است.

برای انجام این پژوهش در مرحله نخست بندهای موجود در پیکره بررسی شد و با مبنا قراردادن ترتیب بی‌نشان سازه‌ها در بندهای ساده زبان فارسی (Roberts, 2009: 97)، بندهایی که در آنها عناصر غیراصلی به جایگاه پسافعلی منتقل شده بودند، مشخص گردید. در مرحله دوم، نوع عناصر مقلوب به چپ تعیین شد و سپس، شمارش شد تا ضمن بررسی نوع این عناصر، بسامد آنها نیز بررسی شود. در مرحله سوم، جایگاه پسافعلی از لحاظ ساخت اطلاع بررسی شد تا وضعیت این جایگاه از این لحاظ مشخص گردد. در مرحله چهارم، وضعیت پیش‌اضافه در جایگاه پسافعلی بررسی شد. در پایان نیز، همراه با بررسی عناصر غیراصلی در جایگاه قبل از فعل، عوامل ناظر بر قرارگیری این عناصر در جایگاه قبل و بعد از فعل بررسی شد. جهت آشنایی با روش تحلیل در پژوهش حاضر، نمونه‌هایی از پیکره آورده می‌شود:

(۴) [من] ti برم [به] اداره بیمه^۱

فعل در مثال (۴) از نوع حرکتی است. بنابراین، از میان عناصر غیراصلی، افزوده مقصد که جایگاه آن قبل از فعل است به وسیله قلب نحوی به چپ به جایگاه پسافعلی منتقل شده

-
1. motion verbs
  2. non-motion verbs

و پیش‌افزوده «به» نیز، در این جایگاه حذف شده است. از لحاظ ساخت اطلاع نیز، این عنصر حاوی اطلاع نو است؛ زیرا قبلاً در متن به آن اشاره نشده است.

(۵) در خانه که باز شد دست کشیدم به پیش بندم و داد زدم «روپوش در آوردن، دست و رو شستن. کیف پرت نمی‌کنیم وسط راهرو».

در مثال (۵)، فعل «پرت نمی‌کنیم» که عنصر مقلوب «وسط راهرو» بعد از آن قرار دارد، از نوع حرکتی است. در این بند، افزوده مقصد «وسط راهرو» از جایگاه قبل از فعل به وسیله قلب نحوی به چپ به جایگاه پس‌افعلی منتقل شده است. از لحاظ ساخت اطلاع نیز، این افزوده مقصد اطلاع نو است؛ چون قبلاً در متن به آن اشاره‌ای نشده است. برای مطالعه عوامل ناظر بر قرارگیری عناصر غیراصلی، در مورد عناصری که هم قبل و هم بعد از فعل در پیکره قرار گرفته‌اند، جایگاه قبل از فعل آنها نیز بررسی شد. نمونه‌هایی از قرارگیری این عناصر در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل نیز در ادامه آورده می‌شود:

(۶) ما [در] باشگاه بودیم.

(۷) تا آن موقع هیچ معلمی به خانه‌شان نیامده بود.

همان‌طور که در مثال‌های (۶) و (۷) مشخص است، افزوده مکانی کوتاه شده و افزوده مقصد در جایگاه قبل از فعل قرار گرفته است.

۵. تحلیل داده‌ها

در این زیربخش عناصر غیراصلی در پیکره منتخب بررسی می‌شوند. در کل داستان مربای شیرین که نود و یک صفحه دارد، ۱۹۳ بند مقلوب به چپ مشاهده شد که در آنها عناصر غیراصلی به جایگاه پس‌افعلی مقلوب شده‌اند. از این میان، در ۶۲ بند مقلوب افزوده مکانی و در ۱۳۱ بند مقلوب افزوده مقصد در جایگاه پس‌افعلی قرار گرفته است. هیچ عنصر

غیر اصلی دیگری مانند افزوده زمانی^۱، افزوده مبدا^۲ و یا افزوده وسیله^۳ در جایگاه پسافعلی مشاهده نشد. همچنین، هیچ یک از عناصر اصلی مانند فاعل یا مفعول نیز در جایگاه پسافعلی مشاهده نشد. برای مثال:

۸) مربای شیرین: افزوده مقصد مقلوب به چپ

الف) [آنها] ti رسیدند دم در کلاتری. i.

ب) [آنها] ti رفتند [به] کارخانه شیشه سازی. i.

۹) مربای شیرین: افزوده مکانی مقلوب به چپ

الف) [او] ti دندانهایش را فشار می داد روی زبان. i.

ب) [او] ti زانو زد [روی] کف آشپزخانه. i.

در جایگاه قبل از فعل نیز وضعیت افزوده های مکانی و مقصد بررسی شد. در کل داستان مربای شیرین از مجموع ۱۸۲ بند دارای این افزوده ها در جایگاه بی نشان قبل از فعل، در ۱۴۵ بند افزوده مکانی و در ۳۷ بند افزوده مقصد مشاهده گردید. در رابطه با افزوده مقصد در داستان مربای شیرین از تعداد کل ۱۶۸ افزوده مقصد موجود در این داستان، تعداد ۱۳۱ افزوده در جایگاه پسافعلی و تعداد ۳۷ افزوده در جایگاه بی نشان قبل از فعل قرار گرفته اند. به عبارتی دیگر، نسبت درصد قرارگیری این افزوده بعد و قبل از فعل به ترتیب ۰.۷۸٪ به ۰.۲۲٪ است. لازم به ذکر است که با تمام افعال حرکتی (مانند آمدن، رفتن، رسیدن و...) افزوده مقصد هم قبل و هم بعد از فعل مشاهده گردید. افزوده های مقصد به شکل کامل یا کوتاه شده با حذف حرف اضافه ظاهر شده اند؛ مانند:

-
1. time adjunct
  2. source adjunct
  3. adjunct of instrument

(۱۰) مربای شیرین: افزوده مقصد مقلوب به چپ

الف) بچه‌ها t_i رفتند تو پیاده روی i

مربای شیرین: افزوده مقصد کوتاه‌شده و مقلوب به چپ

ب) مادر t_i آمد [به] آشپزخانه i

از لحاظ توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مقصد در این داستان در جایگاه قبل از فعل از مجموع ۳۷ بند، افزوده مقصد در تعداد ۴ بند اطلاع نو و در ۳۳ بند اطلاع مفروض است. در جایگاه پس‌فاعلی نیز، از مجموع ۱۳۱ بند، ۴۰ افزوده اطلاع نو و ۹۱ افزوده اطلاع مفروض است. به عبارتی دیگر، درصد توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مقصد قبل از فعل به ترتیب ۱۱٪ (اطلاع نو) به ۸۹٪ (اطلاع مفروض) و بعد از فعل، ۳۰٪ (اطلاع نو) به ۷۰٪ (اطلاع مفروض) است.

در مورد افزوده مکانی در کل داستان مربای شیرین، از تعداد ۲۰۷ افزوده موجود در این داستان ۶۲ مورد در جایگاه پس‌فاعلی و ۱۴۵ مورد در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل قرار گرفته‌اند. به عبارتی دیگر، نسبت درصد قرارگیری این افزوده بعد و قبل از فعل به ترتیب ۳۱٪ به ۶۹٪ است. افزوده مکانی با فعل غیر حرکتی نیز، به صورت کامل یا کوتاه‌شده ظاهر شده است. برای نمونه:

(۱۱) مربای شیرین: افزوده مکانی مقلوب به چپ

الف) [او] یک پایش را t_i گذاشت روی میز i.

مربای شیرین: افزوده مکانی کوتاه‌شده مقلوب به چپ

ب) آقای زینلی شیشه و کارد را t_i گذاشت [روی] زمین i.

از لحاظ توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مکانی در این داستان، در جایگاه قبل از فعل از مجموع ۱۴۵ بند، افزوده مکانی در تعداد ۲۵ بند اطلاع نو و در ۱۲۰ بند اطلاع مفروض است. در جایگاه پس‌فاعلی نیز، از مجموع ۶۲ بند مقلوب تعداد ۱۵ افزوده اطلاع نو و ۴۷

افزوده اطلاع مفروض است. به عبارتی دیگر، درصد توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مکانی قبل از فعل به ترتیب ۱۸٪ (اطلاع نو) به ۸۲٪ (اطلاع مفروض) و بعد از فعل، ۲۵٪ (اطلاع نو) به ۷۵٪ (اطلاع مفروض) است. جدول (۱) وضعیت افزوده‌های مقصد و مکانی در داستان مربای شیرین را با جزییات نشان می‌دهد.

جدول ۱: وضعیت افزوده‌های مقصد و مکانی در داستان مربای شیرین

نوع افزوده		افزوده مقصد				افزوده مکانی	
جایگاه	قبل از فعل	بعد از فعل	جایگاه	قبل از فعل	بعد از فعل		
مجموع: ۱۶۸	۳۷ (۲۲٪)	۱۳۱ (۷۸٪)	مجموع: ۲۰۷	۱۴۵ (۶۹٪)	۶۲ (۳۱٪)		
ساخت اطلاع	۴ (نو) (۱۱٪)	۳۳ (مفروض) (۸۹٪)	ساخت اطلاع	۲۵ (نو) (۱۸٪)	۱۲۰ (مفروض) (۸۲٪)	۱۵ (نو) (۲۵٪)	۴۷ (مفروض) (۷۵٪)

با بررسی صد و پنجاه صفحه نخست داستان د/ تعداد ۴۱ بند مقلوب به چپ مشاهده شد که در آنها فقط افزوده‌های مقصد مقلوب شده‌اند. هیچ‌یک از افزوده‌های مکانی در این داستان به جایگاه پسافعلی مقلوب نشده است. هیچ عنصر غیراصلی دیگری مانند افزوده زمانی، افزوده مبدا یا افزوده وسیله در جایگاه پسافعلی مشاهده نگردید. همچنین، هیچ یک از عناصر اصلی بند مانند فاعل یا مفعول در جایگاه پسافعلی مشاهده نشد. برای مثال:

(۱۲) د/ افزوده مقصد مقلوب شده به چپ

الف) [من] tārftm tūy پذیرایی. i.

ب) [ما] tī br gštīm [به] خانه. i.

بر اساس توالی سازه‌ای بی‌نشان را برتر، جایگاه بی‌نشان این افزوده‌ها قبل از فعل است، ولی به کمک قلب نحوی به چپ به جایگاه پسافعلی منتقل شده‌اند.

در این داستان نیز، پس از بررسی افزوده‌های مقصد و افزوده‌های مکانی در جایگاه پسافعلی، وضعیت این افزوده‌ها در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل نیز بررسی شد. در داستان

د، از مجموع ۱۹۲ بند که دارای این افزوده‌ها در جایگاه بی نشان قبل از فعل بودند، در ۱۱۶ بند افزوده مکانی و در ۷۶ بند افزوده مقصد مشاهده شد.

در مورد افزوده مقصد در داستان د، از تعداد کل ۱۱۷ افزوده مقصد موجود در این داستان، ۴۱ مورد در جایگاه پسافعلی و ۷۶ مورد در جایگاه بی نشان قبل از فعل قرار گرفته‌اند. به عبارتی دیگر، نسبت درصد قرارگیری این افزوده بعد و قبل از فعل به ترتیب ۳۵٪ به ۶۵٪ است. افزوده‌های مقصد به شکل کامل یا کوتاه شده با حذف حرف اضافه ظاهر شده‌اند، مانند:

(۱۳) د: افزوده مقصد کوتاه شده مقلوب به چپ

الف) ما t_i می رفتیم [به] مدرسه i

د: افزوده مقصد در جایگاه بی نشان

ب) پدر به ندرت به خانه می آمد.

از لحاظ توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مقصد در این داستان در جایگاه قبل از فعل از مجموع ۷۶ بند، افزوده مقصد در تعداد ۱۳ بند اطلاع نو و در ۶۳ بند اطلاع مفروض است. در جایگاه پسافعلی نیز، از مجموع ۴۱ بند مقلوب تعداد ۱۰ افزوده مقصد اطلاع نو و ۳۱ افزوده اطلاع مفروض است. به عبارتی دیگر، درصد توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مقصد قبل از فعل به ترتیب ۱۷٪ (اطلاع نو) به ۸۳٪ (اطلاع مفروض) و بعد از فعل ۲۴٪ (اطلاع نو) به ۷۶٪ (اطلاع مفروض) است.

در مورد افزوده مکانی در داستان د، از تعداد کل ۱۱۶ افزوده موجود در این داستان، تمام افزوده‌ها در جایگاه قبل از فعل قرار داشتند و هیچ یک از آنها در جایگاه بی نشان بعد از فعل ظاهر نشدند. به عبارتی دیگر، نسبت درصد قرارگیری این افزوده بعد و قبل از فعل به ترتیب ۰٪ به ۱۰۰٪ است.

از لحاظ توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مکانی در این داستان، از مجموع ۱۱۶ بند، افزوده مکانی در ۳۹ بند اطلاع نو و در ۷۷ بند اطلاع مفروض است. به عبارتی دیگر، درصد توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مکانی قبل از فعل به ترتیب ۳۳٪ (اطلاع نو) به ۶۷٪

(اطلاع مفروض) است. جدول (۲) وضعیت افزوده‌های مقصد و مکانی در داستان را با جزییات نمایش می‌دهد.

جدول ۲: وضعیت افزوده‌های مقصد و مکانی در داستان را

نوع افزوده		افزوده مقصد			افزوده مکانی	
جایگاه	قبل از فعل	بعد از فعل	جایگاه	قبل از فعل	بعد از فعل	
مجموع: ۱۱۷	۷۶ (۶۵٪)	۴۱ (۳۵٪)	مجموع: ۱۱۶	۱۱۶ (۱۰۰٪)	۰ (۰٪)	
ساخت اطلاع	۱۳ (نو) (۱۷٪)	۶۳ (مفروض) (۸۳٪)	ساخت اطلاع	۳۹ (نو) (۳۳٪)	۷۷ (مفروض) (۶۷٪)	
				۰٪ (مفروض)	۰٪ (نو)	

با بررسی صد و پنجاه صفحه نخست داستان چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم، تعداد ۲۴۸ بند مقلوب به چپ مشاهده شد که در آنها عناصر غیراصولی بند به جایگاه پسافعلی مقلوب شده‌اند. از این میان، در ۱۰۲ بند افزوده مکانی و در ۱۴۶ بند افزوده مقصد در جایگاه پسافعلی قرار گرفته است. هیچ عنصر غیراصولی دیگری مانند افزوده زمانی، افزوده مبدا و یا افزوده وسیله در جایگاه پسافعلی مشاهده نگردید. همچنین، هیچ یک از عناصر اصلی بند مانند فاعل یا مفعول در جایگاه پسافعلی مشاهده نشد. افزوده‌های مقصد به شکل کامل و کوتاه‌شده با حذف حرف اضافه ظاهر شده‌اند؛ برای مثال:

(۱۴) چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم: افزوده مقصد مقلوب به چپ

الف) [من] دستمال را تا سراندم وسط میز i

چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم: افزوده مقصد در جایگاه بی‌نشان

ب) آرمن به خانه برگشت.

پس از بررسی افزوده‌های مکانی و مقصد در جایگاه پسافعلی، وضعیت این افزوده‌ها در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل نیز بررسی شد. در داستان چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم،

از مجموع ۲۲۴ بند که دارای این افزوده‌ها در جایگاه بی نشان قبل از فعل بودند، در ۱۴۹ بند افزوده مکانی و در ۷۵ بند افزوده مقصد مشاهده گردید.

در مورد افزوده مقصد در داستان چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم، از تعداد کل ۲۲۱ افزوده مقصد موجود در این داستان، ۱۴۶ مورد در جایگاه پسافعلی و ۷۵ مورد مقصد در جایگاه بی نشان قبل از فعل قرار گرفته‌اند. به عبارتی دیگر، نسبت درصد قرارگیری این افزوده بعد و قبل از فعل به ترتیب ۶۶٪ به ۳۴٪ است. لازم به ذکر است که با تمام افعال حرکتی (مانند آمدن، رفتن، رسیدن و...) افزوده مقصد هم قبل و هم بعد از فعل مشاهده گردید. افزوده‌های مقصد به شکل کامل، کوتاه‌شده با حذف حرف اضافه ظاهر شده‌اند؛ برای مثال:

(۱۵) چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم: افزوده مقصد کوتاه‌شده و مقلوب به چپ
[او] خودش را t_i رساند [به] آشپزخانه i

از لحاظ توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مقصد در این داستان، در جایگاه قبل از فعل از مجموع ۷۵ بند، افزوده مقصد در تعداد ۱۲ بند اطلاع نو و در ۶۳ بند اطلاع مفروض است. در جایگاه پسافعلی نیز، از مجموع ۱۴۶ بند، ۳۹ مورد مقصد اطلاع نو و ۱۰۷ مورد اطلاع مفروض است. به عبارتی دیگر، درصد توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مقصد قبل از فعل به ترتیب ۱۶٪ (اطلاع نو) به ۸۴٪ (اطلاع مفروض) و بعد از فعل، ۲۷٪ (اطلاع نو) به ۷۳٪ (اطلاع مفروض) است. گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

در مورد افزوده مکانی در داستان چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم، از تعداد کل ۲۵۱ افزوده مکانی موجود در این داستان، ۱۰۲ مورد در جایگاه پسافعلی و ۱۴۹ مورد در جایگاه بی نشان قبل از فعل قرار گرفته‌اند. بدین ترتیب، نسبت درصد قرارگیری این افزوده بعد و قبل از فعل به ترتیب ۴۰٪ به ۶۰٪ است. افزوده مکانی با فعل غیر حرکتی نیز به صورت کامل یا کوتاه‌شده ظاهر شده است.

همراه با بررسی افزوده‌های مکانی و افزوده‌های مقصد در جایگاه پسا فعلی، وضعیت این افزوده‌ها در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل نیز بررسی شد. در داستان حمزه، از مجموع ۳۱۵ بند که این افزوده‌ها در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل آنها بودند، ۱۲۲ بند افزوده مکانی و در ۱۷۹ بند افزوده مقصد مشاهده گردید.

در مورد افزوده مقصد در داستان حمزه، از تعداد کل ۴۴۰ افزوده مقصد، ۲۶۱ مورد در جایگاه پسا فعلی و ۱۷۹ مورد در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل قرار گرفته‌اند. به عبارتی دیگر، نسبت درصد قرارگیری این افزوده بعد و قبل از فعل به ترتیب ۵۹٪ به ۴۱٪ است. لازم به ذکر است که با تمام افعال حرکتی (مانند آمدن، رفتن، رسیدن و...) افزوده مقصد هم قبل و هم بعد از فعل مشاهده گردید. افزوده‌های مقصد به شکل کامل، کوتاه‌شده با حذف حرف اضافه ظاهر شده‌اند؛ برای مثال:

(۱۷) حمزه: افزوده مقصد مقلوب به چپ

الف) آقای صمدی تا می‌آمد توی حیاط i

حمزه: افزوده مقصد کوتاه‌شده و مقلوب به چپ

ب) آنها تا می‌رفتند [به] مدرسه i

از لحاظ توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مقصد در این داستان، در جایگاه قبل از فعل، از مجموع ۱۷۹ بند، افزوده مقصد در ۱۱ بند اطلاع نو و در ۱۶۸ بند اطلاع مفروض است. در جایگاه پسا فعلی نیز، از مجموع ۲۶۱ بند، ۵۱ افزوده مقصد اطلاع نو و ۲۱۰ افزوده اطلاع مفروض است. به عبارتی دیگر، درصد توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مقصد قبل از فعل به ترتیب ۶٪ (اطلاع نو) به ۹۴٪ (اطلاع مفروض) و بعد از فعل، ۱۹٪ (اطلاع نو) به ۸۱٪ (اطلاع مفروض) است.

در مورد افزوده مکانی در داستان حمزه، از تعداد کل ۲۷۲ افزوده مکانی موجود در این داستان، ۱۵۰ مورد در جایگاه پسا فعلی و ۱۲۲ مورد در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل قرار گرفته‌اند. به عبارتی دیگر، نسبت درصد قرارگیری این افزوده بعد و قبل از فعل به ترتیب

۵۵٪ به ۴۵٪ است. افزوده مکانی با فعل غیر حرکتی نیز، به صورت کامل و یا کوتاه شده ظاهر شده است.

از لحاظ توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مکانی در این داستان، در جایگاه قبل از فعل از مجموع ۱۲۲ بند، افزوده مکانی در ۱۱ بند اطلاع نو و در ۱۱۱ بند اطلاع مفروض است. در جایگاه پسافعلی نیز، از مجموع ۱۵۰ بند تعداد ۳۲ افزوده مکانی اطلاع نو و ۱۱۸ افزوده اطلاع مفروض است. به عبارتی دیگر، درصد توزیع اطلاع نو و مفروض افزوده مکانی قبل از فعل به ترتیب ۹٪ (اطلاع نو) به ۹۱٪ (اطلاع مفروض) و بعد از فعل، ۳۲٪ (اطلاع نو) به ۶۸٪ (اطلاع مفروض) است. جدول (۴) وضعیت افزوده‌های مقصد و مکانی در داستان خمیره را با جزییات نمایش می‌دهد.

جدول ۴: وضعیت افزوده‌های مقصد و مکانی در داستان خمیره

نوع افزوده		افزوده مقصد				افزوده مکانی			
جایگاه	قبل از فعل	بعد از فعل	جایگاه	قبل از فعل	بعد از فعل	جایگاه	قبل از فعل	بعد از فعل	مجموع: ۴۴۱
مجموع: ۴۴۱	۱۸۰ (۴۱٪)	۲۶۱ (۵۹٪)	مجموع: ۲۸۱	۱۳۵ (۴۸٪)	۱۴۶ (۵۲٪)	ساخت اطلاع	۱۱ (۹٪)	۱۲۲ (مفروض) (۹۱٪)	۳۲ (نو) (۳۲٪)
ساخت اطلاع	۱۱ (۶٪)	۱۶۸ (مفروض) (۹۴٪)	۵۱ (نو) (۱۹٪)	۲۱۰ (مفروض) (۸۱٪)	۱۱۸ (مفروض) (۶۸٪)	ساخت اطلاع	۱۱ (۹٪)	۱۲۲ (مفروض) (۹۱٪)	۳۲ (نو) (۳۲٪)

جدول (۵) مجموع توزیع قرارگیری افزوده‌های مقصد و مکانی قبل و بعد از فعل را در پیکره نشان می‌دهد.

جدول ۵: مجموع توزیع قرارگیری افزوده‌های مقصد و مکانی قبل و بعد از فعل در پیکره

پیکره	توزیع قرارگیری افزوده‌های مقصد و مکانی قبل و بعد از فعل			
	قبل	بعد	قبل	بعد
افزوده مکانی	۴۰٪	۶۰٪	۶۹٪	۳۱٪
افزوده مقصد	۴۰٪	۶۰٪	۶۹٪	۳۱٪

در جدول (۶) نیز، مجموع توزیع ساخت اطلاع افزوده‌های مقصد و مکانی قبل و بعد از فعل آورده می‌شود.

جدول ۶: مجموع توزیع ساخت اطلاع افزوده‌های مقصد و مکانی قبل و بعد از فعل در پیکره

پیکره	توزیع ساخت اطلاع افزوده‌های مقصد و مکانی قبل و بعد از فعل	افزوده مقصد		افزوده مکانی	
		قبل از فعل	بعد از فعل	قبل از فعل	بعد از فعل
		۱۳٪ (نو)	۲۵٪ (نو)	۲۲٪ (نو)	۲۶٪ (نو)
		۸۷٪ (مفروض)	۷۵٪ (مفروض)	۷۸٪ (مفروض)	۷۴٪ (مفروض)

در ارتباط با حذف پیش‌افزوده در جایگاه پسافعلی، در ۷۲٪ از افزوده‌های مکانی مقلوب و ۴۴٪ از افزوده‌های مقصد مقلوب حذف پیش‌افزوده رخ داده‌است. همانطور که مشخص است، حذف پیش‌افزوده در جایگاه پسافعلی بیشتر با افزوده مکانی مشاهده گردید. به‌طور کلی، ۵۸٪ از پیش‌افزوده‌ها در این جایگاه حذف شده‌اند. جدول (۷) حذف پیش-افزوده در جایگاه پسافعلی را با جزئیات نمایش می‌دهد.

جدول ۷: وضعیت حذف پیش‌افزوده در جایگاه پسافعلی در پیکره

پیکره	تعداد کل	افزوده مقصد		افزوده مکانی	
		همراه با پیش‌افزوده	بدون پیش‌افزوده	همراه با پیش‌افزوده	بدون پیش‌افزوده
مربای شیرین	۱۳۳	۴۴٪	۵۶٪	۶۳	۱۳٪
دا	۴۲	۱۵٪	۸۵٪	--	--
چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم	۱۴۷	۳۶٪	۶۴٪	۱۰۳	۳۰٪
خمیره	۲۵۹	۵۲٪	۴۸٪	۱۴۶	۳۳٪

عوامل ناظر بر ترتیب عناصر غیراصلی در رابطه با افزوده‌های مکانی و مقصد که هم در جایگاه قبل و هم بعد از فعل قرار گرفته‌اند، نیز بررسی شد. عوامل زیر ناظر بر ترتیب این عناصر هستند که در داده‌های پژوهش مشاهده شدند:

الف. سیاق متن: در سیاق محاوره‌ای افزوده‌های مقصد و مکانی تمایل بسیار بیشتری به قلب نحوی به چپ و قرارگیری در جایگاه پسافعلی دارند. در سیاق‌های رسمی و نوشتاری این افزوده‌ها در جایگاه بی‌نشان قبل از فعل قرار می‌گیرند. برای نمونه:

۱۵) امیلی تا اومده [به] آبادان؛

به علاوه، در بخش روایت داستان که به سیاق نوشتاری نگارش شده است؛ این افزوده‌ها قبل از فعل بیشتر مشاهده شده‌اند؛ برای نمونه:

۱۶) مادر در شیشه را زیر شیر سماور گرفت؛ گرداند. آب داغ انگشت‌هایش را سوزاند. به روی خودش نیاورد. به گرمی و سردی عادت داشت.

۲۰) پدر به ندرت به خانه می‌آمد.

ب. افعال ربطی (مانند بودن، شدن، گشتن و گردیدن): با این افعال افزوده‌های مقصد و مکانی در جایگاه قبل از فعل قرار می‌گیرند؛ برای نمونه:

۲۱) ما در باشگاه بودیم.

ج. تأکید بر افزوده‌های مقصد و مکانی: هرگاه افزوده‌های مقصد و مکانی مورد تأکید قرار گیرند، به سمت آغاز بند و جایگاهی که دارای درجه بالاتری از برجستگی باشد، قلب به راست می‌شوند. برای نمونه:

۲۲) نامرد در شیشه را توی خونه؛ با چسب سفت تا کردی که حال ما را بگیری؟

د. وجود تنها یک عنصر غیراصلی در بند: هرگاه بند تنها دارای یک عنصر غیراصلی از افزوده مقصد یا مکانی باشد؛ تمایل قرارگیری این افزوده‌ها در جایگاه قبل از فعل است. برای نمونه:

۲۳) ما به خانه پا پا رفتیم.

ه. تأکید بر عنصری دیگر در بند: اگر در بند عنصر دیگری با قلب به راست نشان‌دار شده باشد؛ این افزوده‌ها تمایل به قرارگیری در جایگاه قبل از فعل دارند. در مثال (۲۴)، افزوده

زمانی توسط قلب نحوی به راست از جایگاه بی نشان خود به جایگاه قبل از فاعل آمده و مورد تأکید قرار گرفته است. در این حالت افزوده مکانی قبل از فعل قرار دارد:

(۲۴) همین حالا؛ بنده؛ اینجا میان کارخانه ایستاده‌ام.

و. بندهای امری: با بندهای امری این افزوده‌ها در جایگاه پسافعلی قرار می‌گیرند.

(۲۵) برو سر کلاس.

م. افزوده‌های مقصد و مکانی کوتاه‌شده: افزوده‌های کوتاه‌شده تمایل به قرار گرفتن در جایگاه پسافعلی دارند.

(۲۶) تازه آمدند [به] جی ۴.

۶. نتیجه‌گیری

در این بخش به پرسش‌های پژوهش و پاسخ به آنها پرداخته می‌شود. در پاسخ به پرسش نخست پژوهش می‌توان گفت که در تمام پیکره، از میان عناصر غیراصولی بند افزوده‌های مقصد و مکانی به جایگاه پسافعلی مقلوب گردیده‌اند. از میان این دو افزوده نیز، افزوده مقصد نسبت به افزوده مکانی با درصد بیشتری (۶۰٪ نسبت به ۳۱٪) تمایل به قرارگیری در جایگاه پسافعلی دارد. بررسی پیکره پژوهش نشان داد که پسایندسازی افزوده‌های مقصد و مکانی در سیاق محاوره‌ای صورت گرفته است. برای نمونه، متن داستان *د/* نسبت به متن‌های دیگر پیکره بیشتر به شکل نوشتاری نگارش شده است. با این وجود، این متن کاملاً دارای سبک نوشتاری نیست و درجاتی از سیاق محاوره‌ای را نیز در خود دارد. با توجه به این مسئله، در بخش غیرمحاوره‌ای این داستان افزوده‌های مقصد و مکانی قبل از فعل قرار گرفته‌اند و در بخش محاوره‌ای بیشتر به جایگاه پسافعلی مقلوب شده‌اند. در این متن با کمتر شدن درجات سیاق محاوره‌ای، این افزوده‌ها تمایل بیشتری (حدود ۸۳٪) به قرار گرفتن در جایگاه قبل از فعل دارند که در این میان افزوده مکانی نسبت به افزوده مقصد (۱۰۰٪ نسبت به ۶۵٪)

بیشتر تحت تأثیر قرار گرفته است. بنابراین، هر چه متن رسمی تر باشد، افزوده‌های مقصد و مکانی تمایل بیشتری به قرارگیری در جایگاه قبل از فعل دارند. همچنین، حذف پیش-اضافه یکی از ویژگی‌های جایگاه پسا فعلی است که با افزوده مکانی بیش از افزوده مقصد (۷۰٪ نسبت به ۴۴٪) رخ داده است. حذف پیش‌اضافه می‌تواند به دلایل سبکی نویسنده باشد.

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش می‌توان گفت که در رابطه با ساخت اطلاع، در جایگاه پسا فعلی هم اطلاع نو و هم اطلاع مفروض مشاهده گردید. توزیع اطلاع جایگاه پسا فعلی افزوده مقصد و مکانی در پیکره به گونه‌ای است که این جایگاه بیشتر (حدود ۷۵٪) جایگاه اطلاع مفروض است. بنابراین، می‌توان گفت که جایگاه پسا فعلی هم در مورد افزوده مقصد و هم افزوده مکانی بیشتر جایگاه اطلاع مفروض است. لازم به ذکر است که در جایگاه قبل از فعل در مورد افزوده‌های مقصد و مکانی نیز، مانند جایگاه پسا فعلی هم اطلاع نو و هم اطلاع مفروض مشاهده شد؛ در عین حال این جایگاه نیز مانند جایگاه پسا فعلی بیشتر (حدود ۸۰٪) جایگاه اطلاع مفروض است.

پرسش سوم پژوهش به عوامل ناظر بر این ترتیب‌ها در پیکره می‌پردازد. به این معنی که آیا قرار گرفتن این افزوده‌ها در هر یک از این دو جایگاه قبل و بعد از فعل اتفاقی است و یا اینکه تبیین دارد. بررسی پیکره منتخب نشان می‌دهد که این قرارگیری همراه با دلایلی است که موجب انتخاب یکی از این دو جایگاه می‌گردد. این دلایل عبارت‌اند از: نوع سیاق متن، نوع افعال، وجود یا عدم وجود تأکید، تعداد افزوده‌های موجود در بند، تأکید بر عناصر دیگر بند، نوع بند از لحاظ امری، پرسشی و غیره و در نهایت، نوع افزوده مقصد و مکانی از این نظر که کامل هستند یا کوتاه شده‌اند.

در مورد نوآوری پژوهش حاضر نسبت به آثار پیشین، اولین نکته‌ای که به چشم می‌خورد محدود بودن آن پژوهش‌ها است. هر چند که پژوهش‌های پیشین به انواع قلب نحوی پرداخته‌اند؛ بحث قلب نحوی به چپ و قرارگیری عنصری در جایگاه پسا فعلی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. علاوه بر این، پژوهش حاضر ترتیب بی‌نشان عناصر بند در سیاق محاوره‌ای زبان فارسی را بررسی می‌کند؛ در حالی که پژوهش‌های پیشین بر گونه

رسمی زبان فارسی متمرکز بوده‌اند. همچنین، با وجود اینکه به مسئله حذف پیش‌افزوده در جایگاه پسافعلی در آثار فرامر (1981) و رابرتز (2009) نیز اشاره شده است، پژوهش حاضر به حذف پیش‌افزوده در جایگاه پسافعلی در مورد عناصر غیراصلی با جزئیات بیشتر پرداخته است. این پژوهش بر عوامل ناظر بر قرارگیری عناصر غیراصلی مقلوب در جایگاه قبل و بعد از فعل نیز پرداخته که در آثار قبلی بدان توجه چندانی نشده بود.

با توجه به یافته‌های این پژوهش، آنچه را که رابرتز (97: 2009) ترتیب بی‌نشان سازه‌ها می‌داند؛ در سیاق محاوره‌ای نیاز به بازنگری دارد. بر این اساس و با توجه به نتایج پژوهش حاضر، در این سیاق دو جایگاه بی‌نشان برای افزوده‌های مقصد و افزوده‌های مکانی معرفی می‌شود. به عبارتی دیگر، هم جایگاه قبل از فعل و هم جایگاه بعد از فعل که هر دو جایگاه به‌طور عمده دارای اطلاع مفروض و غیرتأکیدی هستند. قرارگیری عناصر غیراصلی در هر یک از این دو جایگاه در سیاق محاوره‌ای زبان فارسی وابسته به عوامل ناظر مذکور در بند است. این موضوع می‌تواند مؤید طیف برجستگی نیز باشد. بر اساس طیف برجستگی، ابتدای جمله بیشترین حد از برجستگی را دارد و انتهای آن کمترین میزان آن را و غیرتأکیدی است.

در تحلیل و بررسی داده‌ها نکات قابل توجهی به چشم می‌خورد که می‌توانند به‌عنوان ویژگی‌های برجسته پسایندسازی عناصر غیراصلی در نظر گرفته شود. این نکات عبارت‌اند از:

- پسایندسازی عناصر غیراصلی بند در سیاق محاوره‌ای صورت می‌گیرد.
- از میان عناصر غیراصلی بند تنها افزوده‌های مقصد و مکانی به جایگاه پسافعلی مقلوب شده‌اند.
- افزوده‌های مقصد تمایل بیشتری به قرارگیری در جایگاه پسافعلی نسبت به افزوده‌های مکانی دارند.
- جایگاه پسافعلی بیشتر جایگاه اطلاع مفروض است.
- جایگاه پسافعلی جایگاهی غیربرجسته و غیرتأکیدی است.
- حذف پیش‌افزوده ویژگی جایگاه پسافعلی است که بیشتر با افزوده مکانی رخ می‌دهد.

- دو جایگاه بی‌نشان قبل و بعد از فعل برای افزوده‌های مقصد و مکانی در سیاق محاوره‌ای زبان فارسی معرفی می‌گردد.

- قرارگیری افزوده‌های مقصد و مکانی قبل و بعد از فعل اتفاقی نیست و تبیین دارد. عواملی ناظر بر ترتیب افزوده‌های مقصد و مکانی در جایگاه قبل و بعد از فعل وجود دارد که از میان این عوامل می‌توان به نوع سیاق متن، نوع افعال، وجود یا عدم وجود تأکید، تعداد افزوده‌های موجود در بند، تأکید بر عناصر دیگر بند، نوع بند از لحاظ امری، پرسشی و غیره و در نهایت نوع افزوده مقصد و مکانی از نظر کامل بودن یا کوتاه‌شده اشاره کرد.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Hussein Piri

<https://orcid.org/0009-0007-0068-3349>

Mohammad

<http://orcid.org/0000-0001-9028-7524>

Dabirmoghaddam

<https://orcid.org/0000-0003-4270-9977>

Vida Shaghaghi

<https://orcid.org/0000-0002-0808-6094>

Mojtaba Monshizadeh

منابع

پیرزاد، زویا. (۱۳۹۴). چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم (چاپ ۵۹). تهران: مرکز. حسینی، سیده زهرا. (۱۳۹۴). د/ (چاپ ۱۵۴). تهران: سوره مهر.

دبیرمقدم، محمد. (۱۳۷۴). فعل مرکب در زبان فارسی. *زبان‌شناسی*، ۱۲ (۱ و ۲)، ۶۴-۲.

<https://sid.ir/paper/426265/fa>

راسخ‌مهند، محمد. (۱۳۸۲). قلب نحوی در زبان فارسی. رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبائی.

راسخ‌مهند، محمد. (۱۳۸۵). ارتباط قلب نحوی و تأکید در زبان فارسی. *مجله دستور (ویژه‌نامه فرهنگستان)*، ۲ (۲)، ۳۵-۲۰.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/578563>

راسخ‌مهند، محمد و موسوی، ندا. (۱۳۸۶). بسایندسازی در زبان فارسی. *هفتمین همایش*

زبان‌شناسی ایران، به کوشش نعمت‌الله ایران‌زاده (۶۶-۴۹). تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1078739>

راسخ مهند، محمد و قیاسوند، مریم. (۱۳۹۲). عوامل مؤثر در پسایندسازی در فارسی. *مجله زبان-شناسی و گویش‌های خراسان*، ۵(۹)، ۲۷-۴۷.

https://jlkd.um.ac.ir/article_25937.html

رضاپور، ابراهیم. (۱۳۹۲). قلب نحوی در گویش مازندرانی. *دو ماهنامه جستارهای زبانی*، ۵(۵)، ۹۵-۱۱۵.

https://lrr.modares.ac.ir/article_6345.html

صادقی میانرودی، نوشین و نورایی، الیاس. (۱۳۹۴). قلب نحوی در شعر سهراب سپهری. *همایش بین‌المللی جستارهای ادبی و ارتباطات فرهنگی (۴۰-۵۰)*. تهران: مؤسسه سفیران فرهنگی مبین.

<https://civilica.com/doc/533375>

مرادی کرمانی، هوشنگ. (۱۳۹۴). *خمره (چاپ ۱۰)*. تهران: معین.

مرادی کرمانی، هوشنگ. (۱۳۹۴). *مربای شیرین (چاپ ۲۰)*. تهران: معین.

References

- Birner, D., & Mahootian, S. (1996). Functional construction in inversion in English and Farsi. *Languages Science*, 18, 127-136. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0388000196000113>
- Browning, M., & Karimi, E. (1994). Scrambling to object position in Persian. In N. Crover & H. van Riemsdijk (Eds), *Studies on Scrambling*, (pp. 61-100). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Dabir-moghaddam, M. (1997). Compound verbs in Persian. *Journal of Linguistics*, 12(1-2), 2-64. [In Persian]
- Frommer, P. (1981). *Post verbal phenomena in colloquial Persian syntax* [Doctoral dissertation, University of Southern California].
- Halliday, M. A. K., & Mathiessen, C. (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar* (4th edition). U.K.: Routledge.
- Hosseini, Z. (2015). *Da*. Tehran: Sooreh Mehr. [In Persian]
- Karimi, S. (1991). Obliqueness, specificity and discourse function: Ra in Persian. *Linguistic Analysis*, 20(3), 1-191. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9780470758403.ch5>
- Karimi, S. (2003). Object positions and scrambling in Persian. In S. Karimi (Ed), *Word Order and Scrambling* (pp. 91-125). Oxford: Blackwell Publishers.
- Moradi Kermani, H. (2015). *Urn*. Tehran: Moin. [In Persian]

- Moradi Kermani, H. (2015). Sweet Jar. Tehran: Moin. [In Persian]
- Pirzad, Z. (2015). Things Left Unsaid. Tehran: Markaz. [In Persian]
- Rasekh-Mahand, M. (2003). *Scrambling in Persian* [Doctoral dissertation, Allameh Tabatabai University]. [In Persian]
- Rasekh-Mahad, M. (2006). Scrambling and focus in Persian. *Journal of Dstur*, 2(2), 20-35. [In Persian]
- Rasekh-Mahand, M., & Ghiasvand, M. (2013). Motivating factors of Postposing in Persian]. *Journal of Linguistics and Khorasan Dialects*, 5(9), 27-47. [In Persian]
https://jlkd.um.ac.ir/article_25937.html?lang=en
- Rasekh-Mahand, M., & Mousavi, N. (2007). Postposing in Persian. In N. Iranzadeh (Ed.), *The 7th Journal of International Conference on Linguistics* (pp. 49-66). Tehran: Allameh Tabataba'i University. [In Persian]
- Rezapour, A. (2014). Scrambling in Mazandarani dialect. *Language Related Research*, 5(5), 95-115. [In Persian]
- Roberts, J. R. (2009). *A Study of Persian Discourse Structure* (in cooperation with Behrooz Barjesteh and Carina Jahani). Uppsala: Uppsala University Press.
- Sadeghi Mianroodi, N., & Noorai, E. (2015). Scrambling in Sohrab Sepehri's poetry. *International Conference on Literary Essays and Cultural Communications* (pp. 40-50). Tehran. [In Persian]
<https://civilica.com/doc/533375>

استناد به این مقاله: پیری، سید حسین، دبیرمقدم، محمد، شقاقی، ویدا و منشی زاده، مجتبی. (۱۴۰۴). جایگاه پسافعلی عناصر غیراصلی بند در زبان فارسی. *علم زبان*، ۱۲(۲۲)، ۳۸-۹. doi: 10.22054/ls.2020.49224.1301

Language Science Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.